

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-24>

RISKS OF TRANSFORMATIONS IN THE WORLD GEOPOLITICAL ORDER

РИЗИКИ ТРАНСФОРМАЦІЙ СВІТОВОГО ГЕОПОЛІТИЧНОГО ПОРЯДКУ

Goltsov A. G.

*Doctor of Political Science,
Associate Professor at the Department
of Philosophy and International
Communication
National University of Life
and Environmental Sciences of Ukraine
Kyiv, Ukraine*

Гольцов А. Г.

*доктор політичних наук,
доцент кафедри філософії
та міжнародної комунікації
Національний університет
біоресурсів і природокористування
України
м. Київ, Україна*

За сучасних умов у світі спостерігаються кардинальні геополітичні зміни. Майже три роки триває російсько-українська війна. Росією порушені основоположні норми міжнародного права. Навіть положення Статуту ООН можуть використовуватися для виправдання збройної експансії на терени іншої держави. Імперська геополітика окремих акторів, як і протягом майже всього ХХ ст., знову постає на порядку денному міжнародного життя, породжуючи небезпечні тенденції розвитку регіонів та країн світу.

Геополітичний світопорядок трактується К. Флінтом та П. Тейлором як «стабільна модель світової політики, де домінує порядок денний, встановлений найбільшими державами» [2, р. 310]. Узагалі геополітичний порядок відображає функціональну структуру відповідної геопросторової політичної системи [1, с. 77]. Функціональна структура світової політичної системи зазнає суттєвих трансформацій, пов'язаних зі змінами інтегральних потенціалів могутніх акторів, їхніх взаємодій, особливостей геополітики, яку вони здійснюють в межах планетарного простору. Теоретично, на формування політичного порядку у світі мають впливати авторитетні міжнародні організації, численні суверенні держави та інші легітимні актори. Взаємодія всіх суверенних держав на міжнародній арені повинна відбуватися на основі неухильного дотримання загальноновизнаних норм міжнародного права. Однак, реалії сьогодення свідчать про те, що та чи інша могутня держава виявляється здатною

порушувати міжнародний порядок, безкарно втілювати експансіоністську геополітику, диктувати свої умови світу.

У сучасному світі відбувається не лише геополітична, а й гео економічна та ідеологічна поляризація. Економічна конкуренція, великою мірою, впливає на виникнення геополітичної конфронтації. Західна неоліберальна модель розвитку виявилася недостатньо ефективною. У багатьох країнах «колективного» Заходу спостерігаються тенденції до посилення впливу популістських політичних сил. Росія пропонує еклектичну ідеологію, засновану на так званих «традиційних цінностях», Китай залишається відданим трансформованому маоїзму – різновиду комуністичної ідеології. Геополітика держав світу, зазвичай, є цинічною й носить прагматичний характер. Водночас, вона спирається на певний ідеологічний фундамент.

Небезпечні трансформації світового порядку пов'язані, значною мірою, зі зниженням геополітичної та гео економічної ролі Заходу як неформального об'єднання розвинутих демократичних держав світу: США, Канади, більшості держав Європи, Австралії, Нової Зеландії. Союзниками Заходу постають Ізраїль, Японія, Південна Корея та низка інших країн, що обрали ліберально-демократичний шлях розвитку. Велими актуальною проблемою є поглиблення суперечностей, передусім економічних, між США та країнами ЄС. США залишається провідним геополітичним та економічним «полюсом» світу. Проте «однополярний момент» кінця ХХ – початку ХХІ ст. Америкою вже втрачений. Відновлення гасла «Америка понад усе» означає амбіції США максимально реалізувати свої власні геополітичні та гео економічні інтереси. Тому свою роль у світовому геополітичному порядку США, найімовірніше, будуватимуть саме на основі прагматичних інтересів. ЄС сформувався як геопросторова політична та економічна система. При цьому формування та розширення ЄС відбувалося на суто добровільній основі, «а не шляхом завоювання» [3, р. 475]. НАТО постає в сучасному світі як єдина повноцінна безпекова організація, що володіє наймогутнішим військовим потенціалом. Проте всередині Альянсу наявні певні суперечності, що знижують його спроможність до ефективних дій.

Китай вже фактично перетворився на другий «полюс» світу. Суттєво зросла його роль у світовій економіці. Відповідно, посилюється й геополітична роль Китаю, передусім в регіонах Євразії, а також в Африці, Океанії, Латинській Америці. У світовому геополітичному порядку зростає значення регіональних центрів сили – Індії, Туреччини,

Бразилії та низки інших. Формуються регіональні інтеграційні угруповання, засновані на спільних економічних та безпекових інтересах країн-учасниць. Конкуренція між регіональними угрупованнями з часом може посилитися.

Найнебезпечнішою для миру та безпеки у світі є російська агресія проти України, яка руйнує основоположні засади міжнародного порядку. Для авторитарних і тоталітарних держав виникає спокуса скористатися російським прикладом для реалізації власних загарбницьких цілей. РФ тісно співпрацює з Іраном та КНДР, котрі є акторами, що порушують міжнародний порядок.

Актуальними є небезпеки, пов'язані з конкурентною боротьбою між «полосами» (а також центрами сили) за сфери геополітичного та гео економічного впливу. Передусім, йдеться про геополітичне протиборство між «колективним» Заходом та РФ через агресію останньої проти України. Наявне геополітичне протистояння між КНР та США стосовно Тайваню. Попри певну нормалізацію відносин протягом останніх років між Китаєм та Індією, суперечності між цими провідними державами Азії можуть загостритися. Залишаються також актуальними індо-пакистанські суперечності, зокрема, щодо Кашміру. В Африці зниження дієздатності міжнародних безпекових інститутів, посилення конкуренції між провідними зовнішніми акторами, численні проблеми африканських держав, загострення суперечностей між ними, – усе це збільшує ризики конфліктів на континенті.

За умов розбалансованого геополітичного порядку у світі виникають сприятливі можливості для діяльності екстремістських сил в різних регіонах, передусім в Азії та Африці. Використовуючи допомогу окремих держав, терористичні організації зможуть поширювати свої мережі на теренах різних країн світу. Під час протиборства між потужними державами екстремістські організації потенційно здатні скористатися ситуацією й організувати не лише терористичні акти, а й розпалювати вогнища збройних конфліктів.

Таким чином, геополітичний порядок у сучасному світі, як і в минулому, формується, передусім, провідними акторами. При цьому вони діють на основі власних геополітичних та гео економічних інтересів, визначають «правила гри» на міжнародній арені для решти акторів. Взаємодія могутніх держав, найбільшою мірою, впливає на стан всієї міжнародної системи, її стабільність. Росія постала в якості особливо небезпечної загрози для стабільності в Європі та всьому світі. Наявні ризики геополітичних та гео економічних конфліктів між провідними державами світу – США та КНР. Виникли проблеми у

взаємовідносинах між США та її союзниками в рамках НАТО – єдиного у світі дієздатного військово-політичного альянсу. Актуальними є небезпеки спалахів регіональних конфліктів, зокрема, у Південно-Західній, Південній та Східній Азії, Тропічній Африці. Збільшуються ризики активізації транснаціональних екстремістських сил. Реформування наявних чи створення нових дієвих міжнародних інститутів, правомочних та здатних застосовувати силові засоби проти порушників миру та безпеки у світі, має сприяти «нормалізації» (відповідності нормам міжнародного права) та стабілізації світового геополітичного порядку.

Література:

1. Гольцов А. Г. Геополітичний вимір стратегії Російської Федерації на пострадянському просторі : монографія. К. : ЦУЛ, 2018. 392 с.
2. Flint C., Taylor P. Political Geography, World-Economy, Nation-State and Locality. 6th ed. London; New York : Routledge, 2011. 340 p.
3. Zielonka J. Europe as a Global Actor: Empire by Example? *International Affairs*. 2008. Vol. 84, No 3. P. 471-484.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-534-1-25>

GEOPOLITICAL ASPECTS OF INVESTMENT POLICY IN CONDITIONS OF GLOBAL UNCERTAINTY

ГЕОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

Yermoshkina A. O.

*3rd year student
Education and Research Institute
of International Relations Of Simon
Kuznets Kharkiv National University
of Economics
Kharkiv, Ukraine*

Єрмошкіна А. О.

*студентка III курсу
Навчально-науковий інститут
міжнародних відносин
Харківського національного
економічного університету
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна*

Сучасні умови глобальної невизначеності дають зрозуміти, що інвестиційна політика набуває особливого значення як ключового інструменту забезпечення економічної стабільності та розвитку держав. Геополітичні конфлікти, економічні санкції, зміна структури